

25 FORSLAG TIL MERE FOREBYGGELSE OG RESOCIALISERING I BANDEPAKKEN

Radikale Venstres folketingsgruppe
Oktober 2023

Forebyggelse fylder alt for lidt i bandebekæmpelsen. Der er siden 2009 vedtaget tre bandepakker, hvor forebyggelsesindsatsen har været fraværende eller marginal. Bandepakkerne skæve fokus på strengere straffe, kan lyde, som om man tager problemet alvorligt og viser handlekraft. Men ser man på antallet af registrerede rocker- og bandemedlemmer står det lysende klart, at ingen af de tre bandepakker har formået at bremse fødekæden til banderne.¹

Heller ikke med regeringens forslag til en fjerde bandepakke, tager man fat om problemets rod. Det er mere af det samme. Flere værktøjer til politiet. Hårdere straffe.

I Radikale Venstre mener vi, at tiden er kommet til en mere balanceret tilgang i bandebekæmpelsen. Det er ikke nok at skride ind, når kriminaliteten har fundet sted og skaden er sket. Vi skal forebygge, at børn og unge overhovedet søger ind i banderne. Og vi skal styrke resocialiseringen, så vi får bremset den kriminelle løbebane, som mange rockere og bandemedlemmer sidder fast i.

Det kræver skærper af lovgivningen om forebyggelse, så kommunerne i højere grad er forpligtet til at forebygge bandekriminalitet. Det kræver investeringer i samfundets mest udsatte familier og børn. Og det kræver et opgør med silotænkningen. Der skal fra politisk side være en villighed til at prioritere helheds-orienterede og langsigtede forebyggelsesindsatser på tværs af ministerier, myndigheder og sektorer. Kun sådan kan vi stoppe voldsspiralen og give et tryggere Danmark videre til vores børn og børnebørn.

Vi har opfordret Justitsministeren til at inddrage Socialministeren og Børne- og undervisningsministeren i udviklingen af bandepakken. De to ministerier ville kunne bidrage med vigtig viden og konkrete indsatser.

Men vi har også aktiveret vores eget netværk. Vi har talt med kriminologer, pædagoger, SSP-medarbejdere, kriminalpræventive medarbejdere, rådgivende råd, kommunale forvaltninger, civilsamfundsorganisationer og privatpersoner.

¹ Antallet af registrerede personer med bande- og rockertilknævning har været nogenlunde stabilt med mindre udsving siden 2013. Der er i dag ca. 1300 registrerede rockere og bandemedlemmer. Kilde: Bander i tal og statistik - Det Kriminalpræventive råd (dkr.dk) og Rocker- og bandesituationen i Danmark 2022 (politi.dk)

De har bidraget med indsigtsfulde og håndfaste forslag til forebyggelse og resocialisering. Med dette udspil ønsker vi at bringe forslagene ind på bordet i bandeforhandlingerne. Vi håber, at regeringen og de andre partier vil tage positivt imod dem.

Forslagene bevæger sig inden for følgende temaer:

1. Kommunernes forebyggelsesindsats
2. Indsats i lokalområdet
3. Ungdomskriminalitetsnævnet
4. Genoprettende indsatser
5. Resocialisering
6. Digital indsats

KOMMUNERNES FOREBYGGELSESINDSATS

1. Vejledningen til Barnets Lov skal udbygges med en specificering af kommunens forpligtelse til at forebygge bandekriminalitet samt beskrive konkrete værktøjer, som kommunen kan anvende til børn og unge i risiko for bandekriminalitet.

MOTIVATION: Servicelovens § 11 handler om forebyggelse på børneområdet. Paragraffen tager udgangspunkt i barnets trivsel og udvikling, og der er ikke nævnt noget specifikt om kriminalitet. Men det bør specificeres i vejledningen, at det også indebærer en forpligtelse og konkrete redskaber til at forebygge bandekriminalitet.

2. En bestemmelse i servicelovens § 12 målrettet forebyggelse af bandekriminalitet

MOTIVATION: Ifølge Servicelovens skal kommunerne stille gratis rådgivning til rådighed for unge, der gerne vil forlade et ekstremistisk miljø (serviceloven paragraf 12b), men der findes ikke en tilsvarende forpligtelse at hjælpe unge, der gerne vil forlade bandemiljøet.

3. Et ekstra beløb til at styrke den kommunale rådgivningsindsats over for kriminalitetstruede unge efter servicelovens § 11 fordelt efter bloktilskuddet.

MOTIVATION: Den primære forebyggelse ligger i kommunerne, som mange steder gør det rigtig godt. Men det er svært at finde midlerne til det. En generel opprioritering af forebyggelsesindsatsen vil give kommunerne friheden til at tilrettelægge indsatsen efter lokale behov. Afsætter man fx 100 mio kr., vil det automatisk være de største byer, hvor konflikterne udspiller sig, der får mest ud af det. København vil på den måde få 10 mio. kr., som kan bruges på 20 ekstra pædagogiske årsværk. Det vil gøre en forskel.

4. En krisepulje til kommunernes forebyggelsesindsats, der er bundet op på National enhed for Særlig Kriminalitets (NSK) konfliktvurderinger. Så hvis de vurderer, der er en bandekonflikt i en række kommuner, så får de pågældende kommuner også tildelt midler til at gøre noget ekstra opsøgende og forebyggende i en periode.

MOTIVATION: En sådan pulje vil give indsatserne et mere akut præg, men gør dem også mere målrettet. København har allerede i dag en lille akutpulje, der bliver trukket på, hvis der er brug for en forstærket kriminalpræventiv indsats i et område. Den retter sig dog mest mod mindre kriminalitetsproblemer. Den her model taler ind i de verserende konflikter, som bandepakken gerne vil stoppe.

5. SSP-samarbejdet skal gøres til en pligt for kommunerne ved at indskrive kommunerne i retsplejelovens § 114. Herudover skal den fælles ramme for SSP-samarbejdet gøres lovpligtig i form af en bekendtgørelse, ligesom der skal stilles krav om SSP-koordinatorer, der kan koordinere SSP-samarbejdet i kommunerne.

MOTIVATION: Tværfaglighed er et nøgleord, når vi taler om kriminalitetsforebyggelse. Både den forebyggende, den indgribende og den resocialiserende indsats kræver indsatser af mange forskellige parter, men det kræver en stor koordination. Det er dét arbejde, SSP står for. Men SSP er ikke en pligt i kommunerne.

INDSATS I LOKALOMRÅDET

6. Øget åbningstid i klubber i udsatte boligområder.

MOTIVATION: I forbindelse med bandekonflikten i 2017 udvidede Børne- og Ungdomsudvalget i København åbningstiden i udvalgte fritidscentre og klubber. Klubberne og fritidstilbuddene skærmer de udsatte unge fra kriminelle miljøer, og den udvidede åbningstid gør, at de tilbringer mindre tid på gaden, hvor de potentielt er eksponeret for de kriminelle miljøer eller selv er tilbøjelige til en kriminel adfærd pga. kedsomhed. Weekend-, ferie- og helligdagsåbent træder frem som de vigtigste tidspunkter at udvide åbningstiden, ligesom der også flere steder er efterspørgsel på, at der åbnes tidligere i hverdage, så de unge kan tage direkte fra skole. Indsatsen viste, at det var særligt virksomt, når der også blev satset på at styrke det pædagogiske personale. De unge fremhæver også selv pædagogerne som særligt betydningsfuldt for deres tilknytning til, og brug af, fritidscenteret.

7. Opsøgende og forebyggende rolle for SFO'er, fritidshjem og klubber.

MOTIVATION: Det er kun klubber efter dagtilbudsloven, som har en opsøgende og forebyggende rolle som del af deres lovgrundlag. Det er en lavthængende frugt enten at gøre det til en del af alle fire lovgivninger på klubområdet eller alternativt harmonisere lovgivningen, så alle klubtilbud hører under samme lov. På samme vis bør det gøres til en del af SFO'er og fritidshjems lovgrundlag. Især i udsatte boligområder arbejder mange klubpædagoger allerede opsøgende, fx i området omkring Blågård Plads. Men i og med at det ikke nødvendigvis er lovbestemt (afhængigt af lovgrundlag), så bliver det et 'usynligt' stykke arbejde, som de ikke får tildelt ressourcer til. Dermed bliver det opsøgende arbejde afhængigt af den enkelte klubs muligheder og ressourcer.

8. Straks-fripladser i SFO og klub (på mellemtrinnet).

MOTIVATION: En straks-friplads kan tildeles et barn eller en ung, som ikke er indmeldt i et fritidstilbud, men hvor pædagogerne qua kendskabet til barnet i skolen eller gennem opsøgende arbejde i området vurderer, at barnet eller den unge vil have gavn af et fritidspædagogisk tilbud. Straksfripladsen indebærer, at barnet eller den unge straks får lov til at starte, samtidig med at der indledes en samtale med forældre om tilmelding af barnet på længere sigt. Både på SFO- og klubområdet vil det kræve, at der indføres en ny lovhjemmel i de relevante lovgivninger.

9. Pulje til at skoler i udsatte områder kan arbejde med social pejling ud fra Københavner-undersøgelsen og Tingbjerg-modellen.

MOTIVATION: Københavnsundersøgelsen var den første store danske undersøgelse af sociale misforståelser. Undersøgelsen viste, at der florerer mange myter og lavere forventninger, når det handler om unge fra udsatte områder. Forskere mener, at de sociale misforståelse og negative forventninger kan påvirke elevers trivsel og læring negativt. På Tingbjerg skole har man derfor arbejdet målrettet med at adressere de sociale misforståelser og skabe højere positive forventninger til eleverne og deres forældre. Gennem mus-samtaler, lærermøder, forældremøder og temadage har skolen i dag fokus på, at eleverne skal møde voksne, der helt oprigtigt tror på dem og har høje forventninger, for så vil de langt størstedelen af tiden gøre alt, hvad de kan for at imødekomme de forventninger. Og resultatet ser indtil videre flot ud: Af de elever, der gik ud af 9. klasse i sommeren 2017 var kun 65% i gang med en ungdomsuddannelse 15. måneder senere. Blandt afgangseleverne fra 2021 var det tal steget til 97%.

10. Undervisning i kriminalitet og konsekvens.

MOTIVATION: Der kan tilbydes undervisningsforløb til alle skoler om "Kriminalitet og konsekvens". Tilbuddet skal sikre, at unge har mulighed for at få viden og refleksion over, hvad man må og ikke må. Det skal omhandle alle de typer kriminalitet, som er typiske for unge. Målet er primært at forebygge at børn og unge kommer til at lave kriminalitet ved en fejl, fordi de ikke vidste, at det var ulovligt, eller fordi de lod sig rive med af en gruppeadfærd. Det kan varetages af undervisere fra SSP-samarbejdet. Der er erfaringer med det i Skanderborg, Odder og Horsens.

11. Øget indsats mod vold i familierne.

MOTIVATION: Vold avler vold, og desværre er mange bandemedlemmer allerede voldsparate inden, de går ind i banderne, fordi de selv har oplevet vold i familien. Der skal nedsættes en kommission med fagpersoner og nøgleaktører, der kan udarbejde konkrete anbefalinger til arbejdet med at forebygge, italesætte og skride ind over for vold i familierne. Man kan også starte mindre, men mere konkret, ved at finansiere en udvidelse af "Uge 12 Uden Vold"-kampagne, som foreningen BRYD TAVSHEDEN har afholdt de sidste to år, og som de planlægger at afholde i 2024 med fokus på opdragelsesvold.

12. Tilskudsordning til lokale fritidsjobs.

MOTIVATION: Et fritidsjob udvider den unges horisont og giver en oplevelse af kompetence og magt. Men fritidsjobsene hænger ikke på træerne, og udsatte unge står sjældent forrest i køen til de jobs, der er. Vi vil etablere en ordning, hvor lokale erhvervsdrivende i og omkring udsatte boligområder kan få tilskud til at oprette fritidsjobs for unge under 18 år.

13. Hjælp til deltagelse i foreningslivet.

MOTIVATION: Der findes allerede gode indsatser som fx Dansk Idrætsforbunds getzsport, som understøtter de frivillige kræfter i idrætsforeninger i udsatte boligområder. Men indsatsen mangler fast finansiering. Desuden kan man arbejde videre med fritidspas og kommunale brobyggere, der kan hjælpe forældrene med at støtte op om børnenes fritidsaktiviteter.

14. Udbredelse af Jobplaneten til hele landet.

MOTIVATION: Jobplaneten findes i flere kommuner og giver unge vejledning og støtte til at skaffe sig et fritidsjob. Ordningen er for nyligt blevet evalueret af Vive. Evalueringen viser, at det er en populær indsats blandt unge i udsatte boligområder. Det øger deres selvtillid og giver større klarhed over, hvad de ønsker sig af uddannelse og arbejde. I Roskilde kommune har man på halvandet år i alt sat 201 forløb i gang for 117 forskellige unge. De 201 forløb omfatter vejledningsforløb i fritidsjobcafeer, fritidsjob i offentlige institutioner som dagtilbud, lommepengejobs og fritidsjob og praktikforløb i private virksomheder. Over halvdelen af de unge har selv henvendt sig for at blive en del af indsatsen, og resten er rekrutteret via fritidsjobscafeer og skoler.

15. Udbredelse af "Mind your own business".

MOTIVATION: Mind Your Own Business er en dansk organisation med kontorer i København, Esbjerg og Nuuk i Grønland. Med iværksætteri som omdrejningspunkt engagerer Mind Your Own Business 13-19-årige drenge i udsatte positioner. I samarbejde med frivillige venturepiloter fra civilsamfundet og partnere fra erhvervslivet giver Mind Your Own Business drenge mulighed for at etablere egen mikrovirksomhed. Indsatsen sætter fokus på tillid og positive forventninger og tilbyder drengene indflydelse og ansvar for et fokuseret forløb, hvor de skal lære at producere deres eget produkt samt markedsføre og sælge det. Indsatsen styrker drengenes faglige kompetencer og sociale relationer og giver dem en stærkere tilknytning til uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet. Men nok så vigtig skaber forløbet nye positive forbilleder og fremtidsdrømme, som kan konkurrere med forbillederne og kulturen fra gaden.

UNGDOMSKRIMINALITETSNÆVNET

16. Ungdomskriminalitetsnævnet skal have kompetence til at pålægge kommuner at få en ung udredt.

MOTIVATION: Ungdomskriminalitetsnævnet kan i dag opfordre, men ikke pålægge kommunen at få lavet en psykiatrisk og psykologisk udredning af barnet/den unge. Kommunerne indsats for de unge, der kommer ved Ungdomskriminalitetsnævnet, er meget forskellige. I nogle sager har kommunerne fået de unge udredt og sat relevant ind i løbet af opvæksten – i andre har man trods underretninger om bekymring og mistvivl ikke iværksat noget.

17. Der skal indføres en garanti for hurtig udredning af unge, der kommer for Ungdomskriminalitetsnævnet.

MOTIVATION: Lange ventetider på udredninger er et stort problem. De familier, hvis børn og unge kommer for Ungdomskriminalitetsnævnet, har sjældent mulighed for selv at finansiere en udredning. Og hvis de er nået at blive 14-15 år, før omgivelserne får øjnene op for deres problemer, er et års ventetid lang tid at vente på en udredning, der kan lede frem til den rigtige behandling/indsats.

18. Opblødning af tilsynsreglerne, så unge ved Ungdomskriminalitetsnævnet kan komme på efterskole eller skibsprojekt som led i et forbedringsforløb.

MOTIVATION: Når den unge er i et forbedringsforløb, skal de i tilsyn af ungekriminalforsorgen. Det regelsæt, der er for tilsynet, er meget firkantet og forhindrer fx, at den unge kan være på en efterskole eller skibsprojekt som led i forbedringsforløbet, fordi han/hun skal møde til tilsynssamtaler hos ungekriminalforsorgen hver uge i den første tid af forløbet.

19. Indførelse af kommunal akut-kompetence til at anbringe en ung, der er i et forbedringsforløb.

MOTIVATION: Der er et hul i loven om Ungdomskriminalitetsnævnet, der indebærer, at kommunerne ikke har kompetence til samtykkebaseret anbringelse af en ung, der er i et forbedringsforløb. Det er Ungdomskriminalitetsnævnet, der har den kompetence, men Ungdomskriminalitetsnævnet skal afvente, at der stables et møde på benene. Det er et stort problem, som har været aktualiseret i flere sager, hvor der er enighed om, at den unge skal anbringes straks, fordi tingene er eskaleret.

GENOPRETTENDE INDSATSER

20. Understøttelse af kommunerne og politiets arbejde med genoprettende indsatser.

MOTIVATION: Genoprettende ret er et etableret begreb inden for både retsområdet og socialområdet. Det handler om at få barnet eller den unge til at forstå, hvilke konsekvenser den kriminelle handling har for den forurettede og samfundet, og få dem til at tage ansvar for at gøre skaden god igen. Der kunne konkret være tale om konfliktråd, mægling, ungekonferencer, udbedring af forurettet skade eller andet samfundsnyttigt arbejde.

Det er dokumenteret, at børn og unge, der har været en del af en genoprettende proces, bliver mindre tilbøjelige til at falde tilbage i kriminalitet, og i lande som Norge, Irland og Canada er genoprettende processer en fast praksis i deres retssystem. Genoprettende ret er også nævnt i den danske servicelov (børne- og ungepålægget) og i lov om Ungdoms-kriminalitetsnævnet (straksreaktion). Men i praksis bliver genoprettende ret næsten aldrig brugt, fordi kommuner og politi ikke ressourcer og kompetencer til at tilrettelægge og gennemføre de genoprettende indsatser. En understøttelse af arbejdet med genoprettende ret kan både indebære efteruddannelse, eksempelsamlinger og organisatoriske anbefalinger.

RESOCIALISERING

21. Traumescreeeninger og traumebehandling af indsatte bandemedlemmer og bandemedlemmer i exit.

MOTIVATION: Siden 2016 har DIGNITYs rehabiliteringsklinik behandlet 20 mænd med rocker- og bandetilknytning som led i exitforløb. Men de anbefaler at sætte ind allerede under afsoning eller varetægtsfængsling, da der er mere ro på, og bandemedlemmerne er mere modtagelige for traumebehandling og exitforløb, end når de er løsladt og udsat for miljøets fristelser og pression.

Uanset om voldsparathed er årsag eller resultat af bandeproblematikken, så er det en afgørende faktor at arbejde med, hvis man vil forhindre yderligere vold.

22. Indsatte bandemedlemmer skal også tilbydes uddannelse.

MOTIVATION: Uddannelse er helt afgørende for muligheden for at opnå beskæftigelse efter afsoning og dermed for resocialisering. Det gælder også for bandemedlemmer, hvoraf mange er under 25 år, kommer fra uddannelsesfremmede hjem og ikke selv har en uddannelse – mange har ikke engang afsluttet grundskolen. Desværre viser tal fra Kriminalforsorgen, at andelen af indsatte i uddannelse er faldende. Fra 2016 til 2020 er antallet af indsatte i uddannelse således halveret fra 14 procent til 7 procent. Og bandemedlem-

mer såvel som banderelaterede indsatte er desværre blevet helt udelukket fra uddannelse under afsoning. Det savner enhver logik, da fængslet netop er en mulighed for at klæde bandemedlemmerne på til en normal tilværelse med uddannelse og job. I fængslet er der den nødvendige ro og afskæring fra miljøet til at kunne gennemføre uddannelse. Bandemedlemmer skal derfor også tilbydes uddannelse, og uddannelsesområdet skal generelt styrkes gennem øremærkede midler til kriminalforsorgens uddannelsesindsats, udbud af HF, erhvervsfaglige og videregående uddannelser, ansættelse af flere faglærere og uddannelsesvejledere og ved at sætte mål for hvor mange indsatte, der skal uddanne sig under arrest og afsoning.²

23. Exit-målgruppen skal udbredes og exitindsatsen udvides.

MOTIVATION: Exit-gruppen blev udvidet i bandepakke 3, men det er stadig politiet, som vælger, hvilke indsatte, der må komme i exit-forløb, og de har ofte fokus på ledende bandemedlemmer i niveau 1 og 2-grupperinger. Man bør udvide indsatsen til også at gælde for dem, der udøver mindre kriminalitet for disse grupperinger. De yngre og mere perifere bandemedlemmer har også behov for støtte til at forlade et bandemiljø og etablere en ny livsstil, et nyt socialt netværk og gode muligheder for uddannelse og arbejde, hvis de ikke skal ryge endnu længere ind i bandemiljøet og op i hierarkiet.

24. Mulighed for at unge kriminelle kan få afskrevet deres gæld, hvis de ikke begår ny kriminalitet.

MOTIVATION: Politiken har i en række artikler beskrevet, hvordan store gældsposter gør det endnu sværere for unge af forlade banderne.

DIGITAL INDSATS

25. Digital indsats mod banderne – fx i form af digitale gade-medarbejdere og vidensopsamling om bandekultur.

MOTIVATION: Vi har et meget forældet syn på banderne. Klichéen er, at de står med deres hættetrøjer på gadehjørnerne. Men mange aktiviteter foregår i dag via telefon og på de sociale medier. Banderne rekrutterer via de sociale medier, ligesom det også ofte er her, konflikter opstår. Samtidig er bandekultur i form af fx gangsterrap blevet en del af populærkulturen, som unge spejler sig i. Det bør have en lagt større opmærksomhed i vores indsats mod banderne.

² Tænk tanken Perspektiv har udgivet rapporten "Uddannelse til indsatte", som undersøger uddannelse blandt indsatte, og som knap 40 procent af alle indsatte i kriminalforsorgen har deltaget i. Tænk tanken har på den baggrund også udgivet en række anbefalinger til at styrke uddannelsesindsatsen i Kriminalforsorgen.

**Radikale Venstres folketingsgruppe
Oktober 2023**

**Radikale Venstre
Christiansborg Slotsplads
1240 København K
radikale.dk**

